

***Startnotitie
Oer-IJ
Geopark i.o.***

15 november 2013

Startnotitie
Oer-IJ
Geopark i.o.

15 november 2013

Voorwoord

Najaar 2014 opent het Huis van Hilde haar deuren. Het Burgerinitiatief Geopark Oer-IJ in oprichting wil deze gelegenheid aangrijpen om het Oer-IJ als levend landschap op de kaart te zetten. Deze Startnotitie Burgerinitiatief Geopark Oer-IJ geeft aan wat een grote groep mensen beweegt. Mensen die gefascineerd zijn door de natuurlijke en cultuurhistorische kenmerken van dit gebied, maar die tegelijkertijd beseffen dat dit gebied onderdeel uitmaakt van het dynamische landschap van de Metropoolregio Amsterdam. Deze startnotitie is de opmaat naar een doorwrocht Plan van Aanpak Geopark Oer-IJ waarin vervolgstappen in het proces verder worden uitgewerkt. Stip op de horizon van het burgerinitiatief is het bereiken van de Geopark (EGN/Unesco) status.

Inhoudsopgave

1. Wat is het Oer-IJ?	7
2. Aanleiding	13
3. Doelen	15
4. Proces en organisatie	19
5. Inhoud en uitwerking	21
6. Kosten en financiering	29
7. Deelnemers	31

1. Wat is het Oer-IJ?

Het Oer-IJ is het open gebied dat globaal ligt tussen de steden Haarlem, Alkmaar, Zaanstad en Amsterdam. Ruim voor de jaartelling begon, was dit een uitgestrekt landschap met strandwallen, kwelders en kreken. De meest noordwestelijke vertakking van de Rijn (het Oer-IJ) stroomde hier doorheen en mondde bij Castricum uit in zee. Het Oer-IJ is een tot de verbeelding sprekende naam voor een gebied dat nog weinig bekend is bij het grote publiek. De bodem zit vol met fascinerende informatie en verhalen over de vroege geschiedenis van de provincie en over de cultuur van de mensen die er woonden. Het landschap is om meerdere redenen bijzonder. Het is een schatkamer aan informatie over de landschapsvorming, cultuurhistorie en archeologie vanaf 2800 BC tot heden. De verschillende ontwikkelingsfasen liggen letterlijk als verschillende lagen over elkaar heen. Het burgerinitiatief om van het Oer-IJ een Geopark te willen maken is kansrijk. Er is geen vergelijkbaar Geopark met het kust- en deltalandschap als thema.

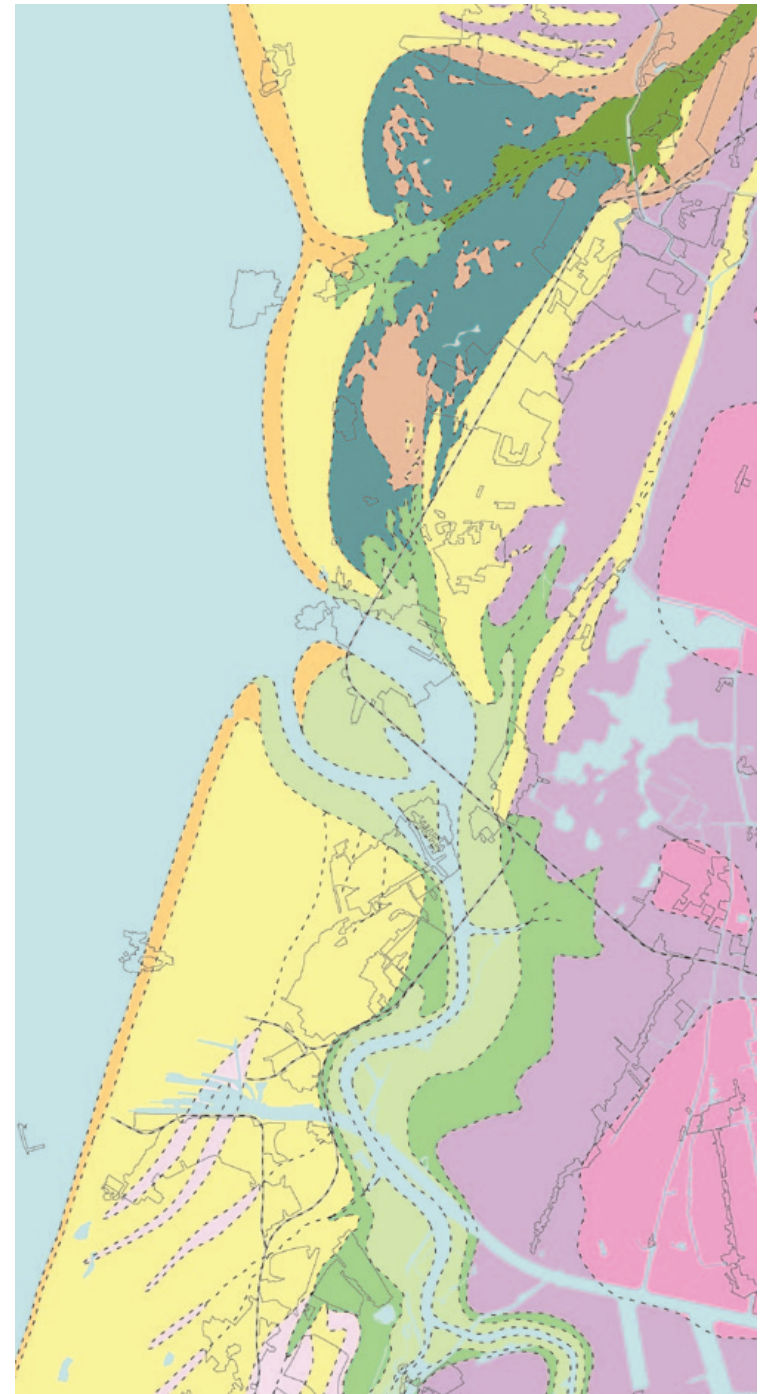
Vandaag de dag maakt het gebied onderdeel uit van de Metropoolregio Amsterdam. Een gebied met een grote ruimtelijke dynamiek: hier vinden we het Noordzeekanaalgebied met havenactiviteiten en bedrijventerreinen, stedelijke ontwikkeling, denk aan recente uitbreidingen als Saendelft en de Broekpolder, uitbreiding van de infrastructuur, met mogelijk het doortrekken van de A8 tot aan de A9. De landbouw ontwikkelt zich in dit gebied en klimaatverandering vraagt om aanpassingen in het waterbeheer en meer ruimte voor water. Het burgerinitiatief voor het Geopark Oer-IJ wil dat met ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de unieke landschappelijke kenmerken en bodemschatten. Daarbij komt dat het Metropolitane Landschap Oer-IJ op dit moment een grote betekenis heeft als groene wig in een verstedelijkt gebied, met een sterke culturele en landschappelijke identiteit. Het verbindt de Metropoolregio Amsterdam met de kust. Tegelijkertijd vormt het gebied een belangrijke schakel tussen Nationaal Landschap Laag-Holland en het duinlandschap van Kennemerland.

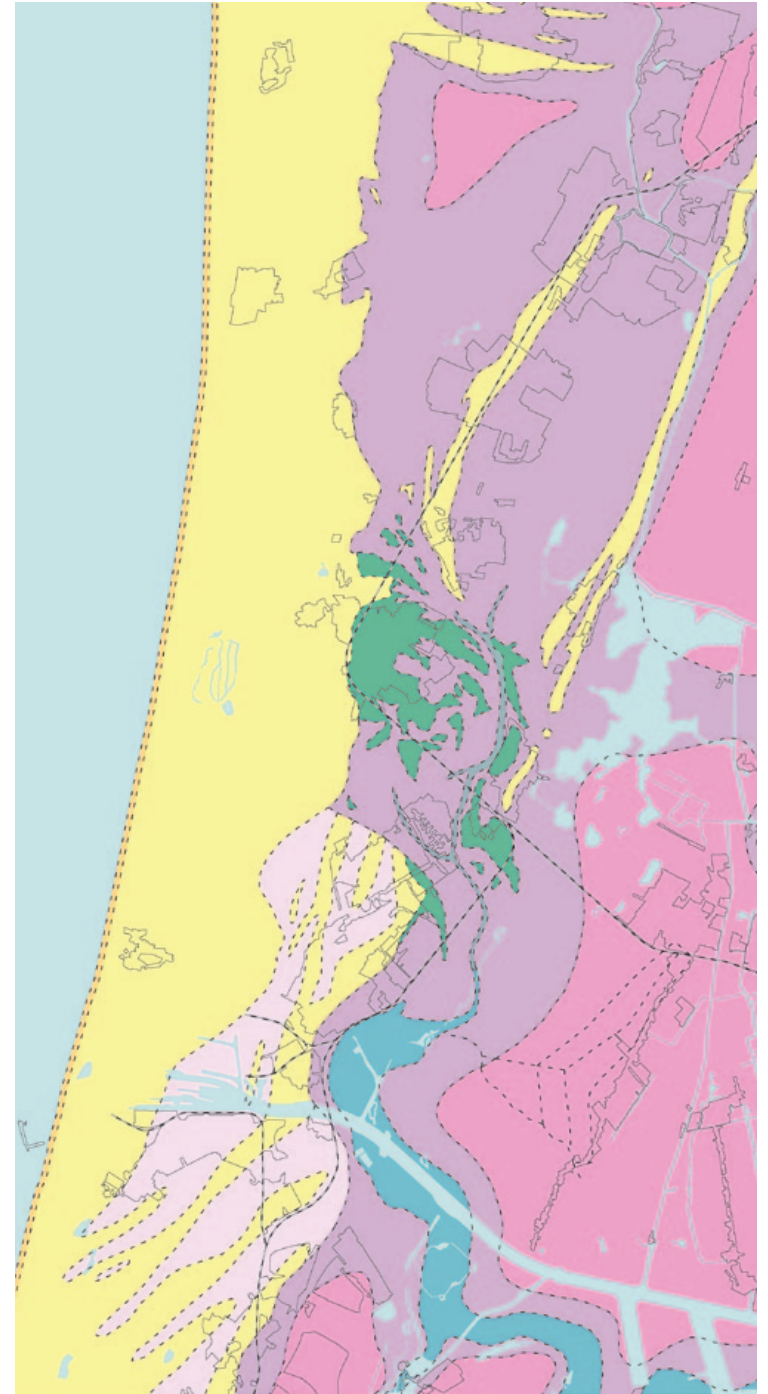
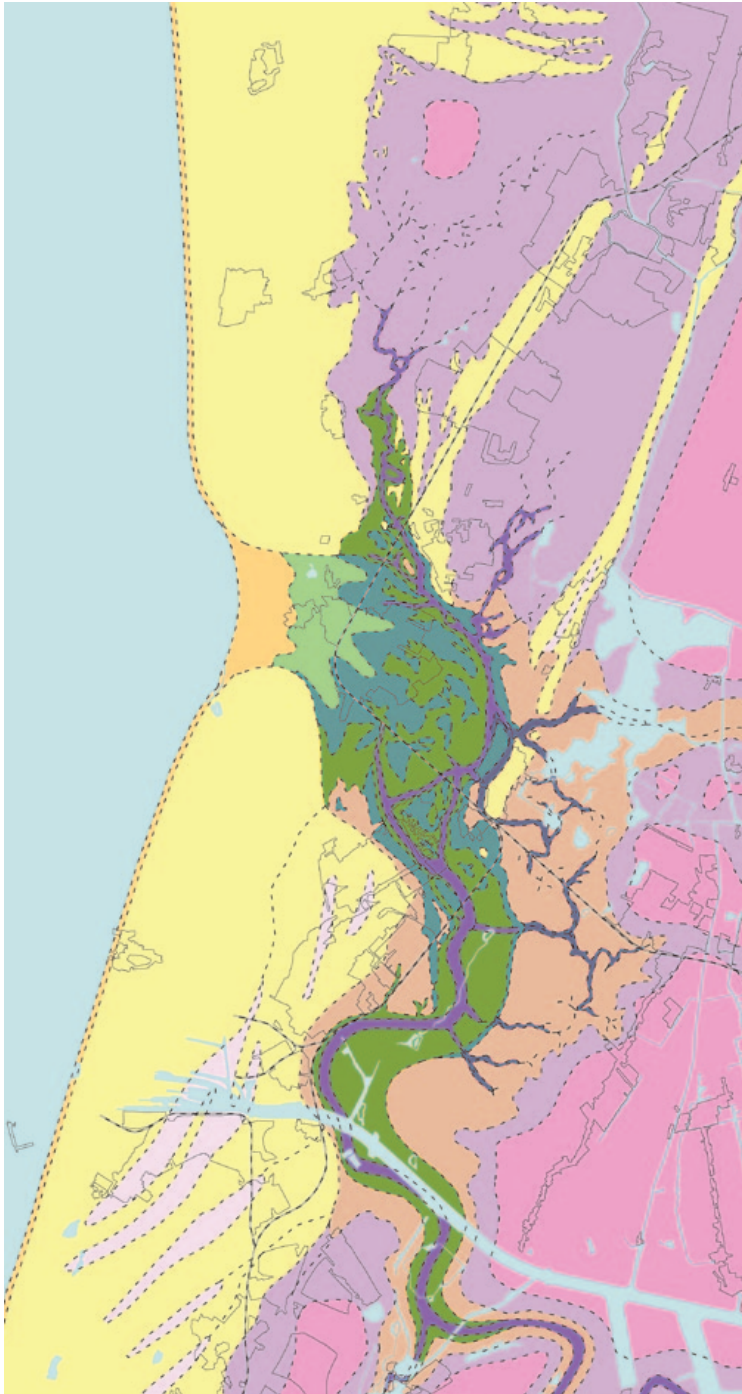
Vanwege de kwetsbaarheid van de archeologische monumenten en het landschap voor oprukkende verstedelijking, natuurontwikkeling, waterhuishoudkundige projecten en ontwikkelingen in de landbouw, is grote behoefte aan een consistent beleid voor dit gebied. Daarbij gaat het om behoud én ontwikkeling, om heden, verleden en toekomst en last but not least om de betrokkenheid van de mensen die er wonen en werken. De passie bij velen voor het Oer-IJ is waar we op voort kunnen bouwen.

We kiezen er voor om het natuurlandschap Oer-IJ niet al te letterlijk te begrenzen. Het Oer-IJ is immers niet los te zien van de aangrenzende landschappen en van de steden en dorpen die er omheen liggen. Het draagvlak voor het Oer-IJ initiatief moet bovendien niet alleen komen van de inwoners, maar zeker ook van de vele omwonenden!

Legenda

- zeewater
- platen en slikken
- zand
- kwelders
- strandwallen en lage duinen
- duinvalleien
- rietmoeras
- hoogveen
- grasland op wadplaten
- grasland op kwelders
- grasland langs strandwallen
- nat grasland bij strandwallen
- zoet water
- brak water

2. Aanleiding

Het burgerinitiatief komt niet uit de lucht vallen. Het Oer-IJ gebied was al eerder onderwerp van aandacht: we noemen het project 'Oer-IJ voorbij het verleden'; Culturele planologie van het Oer-IJ (2001), de tentoonstelling Land van Hilde en het gelijknamige boek (2006) en de studie 'Agenda voor het Oer-IJ' (2009). De bouw van het huis van Hilde is nu een prachtige aanleiding om het Oer-IJ nog steviger op de kaart van Nederland te zetten.

Het Oer-IJ initiatief is opgestart door de groep Landschapsdag CAL. In deze groep zitten enkele particulieren die geboeid zijn door de grote landschappelijke variatie binnen de gemeente Castricum, hierover veel kennis hebben vergaard en anderen het landschap in de eigen woonomgeving in al z'n facetten willen laten meeleven. De in 2014 geplande opening van het Provinciaal Archeologisch Informatiecentrum in Castricum was de directe aanleiding om na te denken over een nieuwe Landschapsdag in dat jaar. Het idee is om binnen (tentoonstelling) en buiten (het omringende landschap) met elkaar te verbinden. Het Oer-IJ is een van de belangrijkste thema's in de tentoonstelling. Het noordelijk deel van het Oer-IJ gebied is in de directe omgeving in de ondergrond aanwezig en in het landschap zichtbaar en beleefbaar te maken.

Vanaf het moment dat het thema Oer-IJ duidelijk was, werden enkele personen benaderd waarvan bekend was dat zij veel kennis hadden van het Oer-IJ gebied. In de loop van 2013 werden meerdere bijeenkomsten georganiseerd om het thema verder uit te werken. Steeds meer mensen sloten zich aan bij het initiatief. Duidelijk werd dat het Oer-IJ de verbindende structuur is van het landschap in Midden Kennemerland en dat dit landschap naast grote aardkundige en archeologische kwaliteiten ook belangrijke cultuurhistorische, ecologische en economische waarden bezit. Een organisatievorm die aardkundige waarden als basis heeft, maar ook belang hecht aan de andere kwaliteiten van het gebied en ook status verleent aan een gebied is een Geopark (EGN/Unesco status). Door de nog steeds groeiende initiatiefgroep werd deze organisatievorm omarmd als doel om naar te streven en om de ambitie helder te maken.

3. Doelen

Het burgerinitiatief stelt zich enkele concrete maar daardoor niet minder ambitieuze doelen. Doelen die het wil bereiken samen met bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden in een breed opgezet gebiedsproces. Betrokkenheid en draagvlak creëren is een belangrijk uitgangspunt. Stip op de horizon van het burgerinitiatief is het bereiken van de Geopark (EGN/Unesco) status. Op korte termijn formuleren we drie concrete doelen.

In de eerste plaats willen het verhaal van het Oer-IJ ontsluiten, tot leven brengen en overdragen. De ontwikkeling en dynamiek van het Noord-Hollandse kustlandschap is een boeiend verhaal dat verteld mag worden. Mensen krijgen meer begrip voor het huidige gebied als zij weten hoe dit is gevormd onder invloed van de Rijn en de Noordzee.

In de tweede plaats willen we het Oer-IJ inzetten als integrerend en bindend gebiedsconcept voor ondernemers in het landschap en toerisme in de regio. Door het thema Oer-IJ centraal te stellen in de promotie van het gebied ontstaat een sterke identiteit die het gebied tevens en onmiskenbaar met het aantrekkelijke kustlandschap in de regio verbindt. Kortom: het Oer-IJ als instrument voor gebiedsbranding en toegevoegde waarde in het toeristisch aanbod.

In de derde plaats willen we sturen, inspireren en bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van het landschap op basis van het gebiedsconcept van het Oer-IJ. Door bij de aanleg van nieuwe woon- en werkgebieden, de aanleg van wegen, waterprojecten, etc. rekening te houden met de unieke eigenschappen en kenmerken van het Oer-IJ landschap, kunnen niet alleen betere plannen worden gemaakt, maar kunnen kansen worden benut om het landschap van het Oer-IJ te versterken.

4. Proces en organisatie

Onze huidige Oer-IJ community bestaat uit personen die zich vanuit hun kennis of activiteiten verbonden voelen bij het gebied. In de initiatiefgroep zitten (agrarische) ondernemers, (aard)wetenschappers, bestuurders, natuurbeschermers, cultuurhistorici en personen met gedegen kennis van financiën en communicatie. Met elkaar beschikken zij over de kwaliteiten om het initiatief tot een succes te maken.

Er is inmiddels een Stichting Oer-IJ opgericht. Een klein en slagvaardig bestuur heeft als belangrijkste taak om de bijeenkomsten van de, inmiddels uit een dertigtal personen bestaande, initiatiefgroep voor te bereiden en ook andere relevante partijen uit omringende Oer-IJ gemeenten bij het proces te betrekken. De initiatiefgroep is in september 2013 omgedoopt tot Verenigde Vergadering. Daarnaast is gekozen voor een structuur van een vijftal werkgroepen: Beleven, Benutten, Kennis/wetenschap, Communicatie en Netwerk. De werkgroepen zijn aan de slag gegaan en hebben hun ambitie geformuleerd. Hiermee heeft het initiatief de brede basis gekregen die noodzakelijk is om dit verder uit te rollen. Het bestuur speelt een coördinerende en ondersteunende rol.

Inmiddels heeft het initiatief Geopark Oer-IJ i.o. inhoud en vorm gekregen. De volgende stap is het maken van een Plan van Aanpak, waarin o.a. doelen, processtappen, uitvoeringsparagraaf en tijdpad worden uitgezet. Waar zoveel mensen aan een inspirerend idee werken is het ook noodzakelijk om te beschikken over een communicatiestrategie. Daarmee komt het initiatief in een andere fase en is professionele ondersteuning gewenst. Dat betekent dat er kosten gemaakt gaan worden en er middelen geworven moeten worden.

Stichting Oer-IJ wil dat omliggende gemeenten, provincie en Hoogheemraadschap formeel bij het initiatief betrokken raken. Hetzelfde geldt voor organisaties en ondernemers die verantwoordelijk zijn voor het beheer van het gebied. Deze betrokkenheid is een absolute must voor het bijeenbrengen van de noodzakelijke middelen om het initiatief te brengen naar het ambitieniveau dat past bij de Geopark status. Ook wetenschappelijke verankering is noodzakelijk om voor de Geopark status in aanmerking te komen. Via het netwerk van de verschillende initiatiefnemers streven we naar het verbreden van het initiatief van burgers naar een door partners gedragen initiatief.

Maar ook de het huidige landschap vergeten we niet. We willen de kwaliteiten van het Oer-IJ gebied beleefbaar maken voor bewoners en bezoekers. De leidende gedachte is hierbij “behoud door beleven”. Door bewoners en ondernemers mee te nemen in het proces kunnen steeds meer mensen betrokken raken bij het initiatief. Hiervoor is op korte termijn een effectieve communicatiestrategie nodig. Gedacht wordt aan persberichten, een website met basisinformatie en het benutten van sociale media. Om de benodigde middelen voor de eerste processtappen bijeen te brengen gaan we inzetten op ondermeer crowdfunding.

5. Inhoud en uitwerking

We noemden al onze doelen voor de lange termijn. Op korte termijn mikken we op concrete resultaten en producten (3 speerpunten):

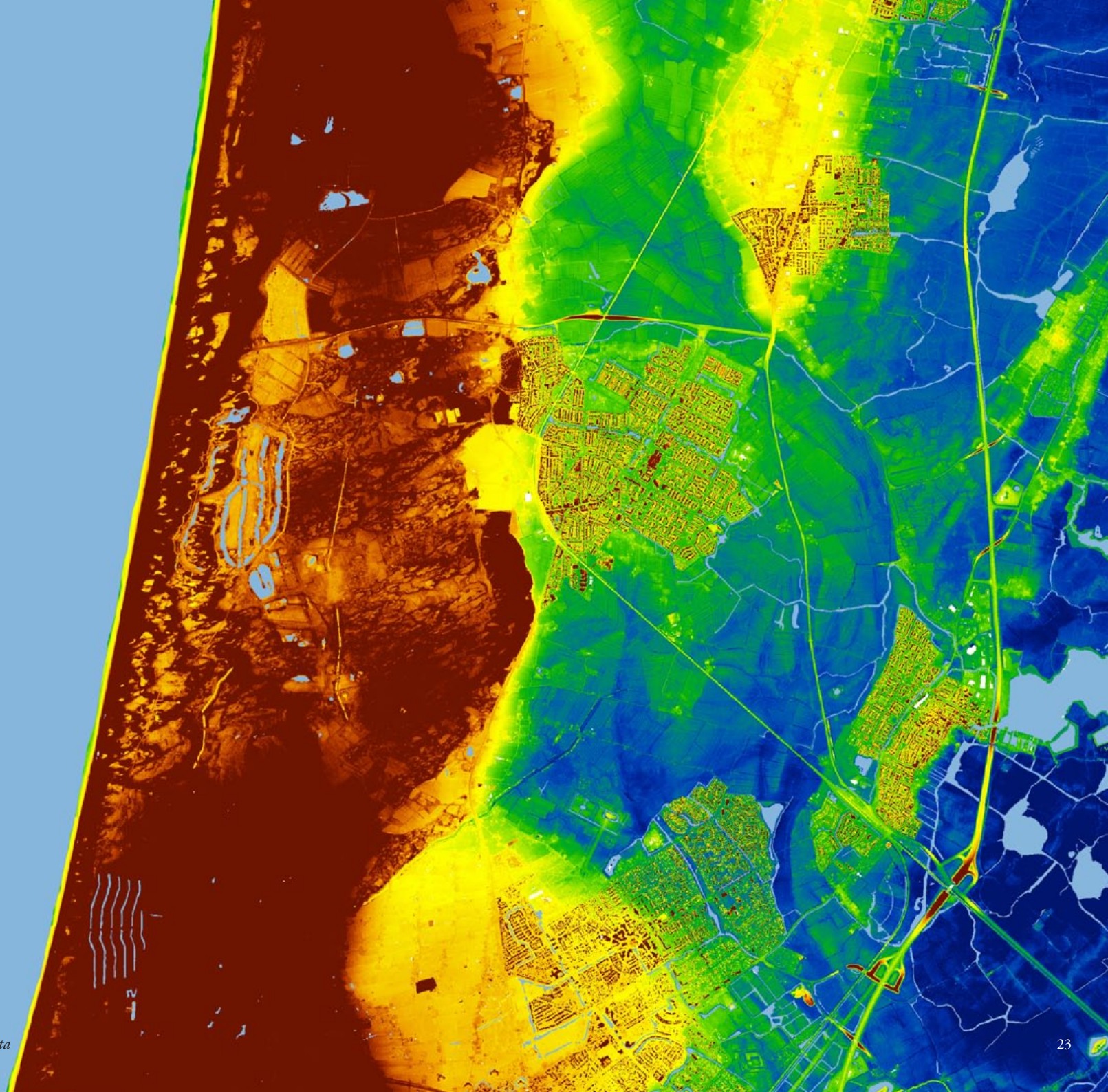
- Landschappelijke ontwikkelingsvisie van het Oer-IJ: inspireren, sturen, vormgeven van de ruimtelijke ontwikkelingen;
- Ontwikkelen van verhaallijnen als educatief en toeristisch product, te ervaren vanuit bezoekerscentra met belevingsroutes en informatiepunten in het landschap en via te ontwikkelen apps;
- Atlas van het Oer-IJ: een prachtig boek met alle relevante informatie en kaarten over de ontwikkeling van het Oer-IJ.

Landschappelijke ontwikkelingsvisie

Hiermee willen we wat betreft systematiek, proces (breed draagvlak) en intenties aansluiten bij 'De Kracht van het Landschap 2013; Toekomstbestendig Metropoolregio Amsterdam'. Essentieel in dit denken is de samenwerking tussen private en publieke partijen. Uitgangspunten zijn een toekomstbestendige strategie met een gelijke waardering van gebruiksfuncties, wederzijdse profijtbenadering en een eerlijke verdeling van de lusten en de lasten. Belangrijk in deze visie is ook het adequaat anticiperen op hedendaagse uitdagingen in het Metropoolregio Amsterdam. Hiervoor zijn drie landschapstypologieën ontwikkeld die allen ook voor het Oer-IJ landschap relevant zijn: de kerngebieden, de stadsranden en de landschappelijke HUB's, waarvoor IC Station Castricum genoemd wordt.

Het opstellen van een ontwikkelingsvisie is om meerdere redenen belangrijk. Het Oer-IJ is zoals eerder geschetst een planologisch dynamisch gebied waar steeds nieuwe ruimteclaims op het landschap worden gelegd. Veel te weinig echter worden ingrepen in het gebied gedaan vanuit het besef dat er een Oer-IJ landschap is, met duidelijke kenmerken en verborgen schatten. Het burgerinitiatief is er niet op gericht een hindermacht te vormen voor economische ontwikkelingen, integendeel. Zij wil juist dat de ontwikkelingen het gebied bijdragen aan de versterking van het DNA van het Oer-IJ. Dat betekent het sturen, inspireren en concreet vormgeven aan nieuwe ontwikkelingen vanuit een heldere visie op het Oer-IJ landschap. Waterprojecten, natuurontwikkelingsprojecten, verstedelijking (inpassing woningbouw, werklocaties, infrastructuur), landbouw, recreatie en toerisme worden door de politiek afgewogen. Het burgerinitiatief Oer-IJ wil zich inzetten om deze projecten bij te laten dragen aan ruimtelijke kwaliteit van het Oer-IJ gebied. Daarin komen 'People, Planet, Profit' bij elkaar in een duurzame aanpak.

De landschappelijke ontwikkelingsvisie brengt de landschappelijke kernkwaliteiten van het gebied in kaart. Hierbij gaat het om bodem, geomorfologie, reliëf, oppervlakte- en grondwater, cultuurhistorie, natuurwaarden, aardkundige waarden en archeologie. Dit is de basis. Vervolgens wordt geanalyseerd hoe het huidige ruimtegebruik er uit ziet en wordt gekeken naar de verbindende net-

27

werken van alle categorieën ontsluiting. In de landschappelijke ontwikkelingsvisie wordt vervolgens aangegeven hoe ontwikkelingen in het ruimtegebruik op een verantwoorde manier kunnen worden gepland en vormgegeven als rekening wordt gehouden met de kernkwaliteiten van het Oer-IJ gebied.

De landschappelijke ontwikkelingsvisie kan vervolgens de basis zijn voor concrete uitvoeringsprojecten, waarin de visie ook in praktijk wordt gebracht. Een greep uit de ideeën voor projecten:

- In het gebied staan projecten voor waterbeheer en natuurontwikkeling op de rol. Vanuit de landschappelijke ontwikkelingsvisie zouden deze projecten kunnen inspelen op en beter zichtbaar maken van de Oer-IJ geulen;
- In het gebied liggen verschillende archeologische monumenten en vindplaatsen. Het op een aantrekkelijke manier beleefbaar maken is een belangrijke opgave;
- Het verder ontwikkelen van het recreatief en toeristisch netwerk van wandel- en fietspaden, kanoroutes, pleisterplaatsen. Ontwikkelen van ruimtelijke huisstijl: een herkenbare familie van hekken, bruggen, profielen van paden, bebording zou daarbij kunnen horen;
- Landschappelijke ontwikkeling / inpassing van Oer-IJ ondernemerschap: kamperen en b&B bij de boer, zorgboerderijen en –functies, verbrede landbouw;
- IC station Castricum is in de ‘De Kracht van het Landschap 2013’ aangeduid als een potentiële landschappelijke HUB. Een toegangspoort die door het samenkomen van verschillende vervoersmodaliteiten en bijzondere functies (Huis van Hilde), stad en land met elkaar verbindt. Dit idee verder ontwikkelen en vormgeven is een prachtig en concreet project.

Verhaallijnen

Wie via het zuiden over de A9 de Wijkertunnel uitkomt, kijkt een open ruimte in waarvan de horizon pas vele kilometers later door de bebouwing van Alkmaar wordt begrensd. Dat dit gebied nog altijd open is komt door het stroomgebied van het Oer-IJ dat vanaf het begin van onze jaartelling tot nu het aanzien van het landschap bepaalt. Natuurlijk is er sinds de Romeinse tijd veel gebeurd in dit gebied en die hele geschiedenis willen we aan de hand van een aantal verhalen zichtbaar maken. De start van ieder verhaal vertellen we in een bezoekerscentrum en vertalen we in belevingsroutes, informatiepunten in het landschap en via website, QR codes, apps, boekjes, e.d. (let op: de bezoekerscentra die in de tekst worden vermeld zijn als voorbeeld bedoeld. Afstemming met deze centra moet nog plaatsvinden.)

Aardkunde

Voor wie iets over het ontstaan van dit landschap wil begrijpen is het buitengewoon de moeite waard zich eerst te verdiepen in het Oer-IJ. De lijnen zijn nog altijd in het reliëf van landschap zichtbaar. Goed te herkennen is de opbouw in strandwallen en strandvlaktes die vooral het noordelijk deel van het gebied het aanzien van het landschap bepalen. Verder liggen er in dit gebied twee, door de provincie aangewezen, aardkundige monumenten: het eerste is het Alkmaarder en Uitgeestermeer, een laatste restant van het grote merengebied dat Noord-Holland in de middeleeuwen kenmerkte. Het tweede aardkundige monument

is het duingebied, dat grotendeels bestaat uit jonge duinen, met een hoge binnenduintrand ter hoogte van Castricum. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Fort Krommeniedijk, Krommenie*

Archeologie

Bewoningssporen uit vroegere tijden zijn op allerlei plaatsen nog in het landschap terug te vinden. De oudste sporen dateren uit de prehistorie. Maar het gebied is onderhevig geweest aan grote dynamiek, vooral door overstuivingen en overstromingen. Steeds werd het gebied door mensen uit hogere delen gekoloniseerd en vervolgens werden de bewoners weer gedwongen het gebied te verlaten omdat het te nat werd of duinvorming bewoning onmogelijk maakte. In feite is de hele geschiedenis van Noord-Holland in het bodemarchief van het Oer-IJ gebied terug te vinden. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Huis van Hilde, Castricum*

Natuur

Hoge natuurwaarden zijn te vinden in het uitgestrekte duingebied tussen Wijk aan Zee en Castricum. De lagere en nattere delen zijn al sinds eeuwen in gebruik als weidegebieden. Hierin ligt een aantal van de beste weidevogelreservaten van Noord-Holland. Ook de eeuwenoude waterlopen zoals Ham en Crommenie en Limmer- en Heiloërdie bezitten hoge natuurwaarden. De grote landschappelijke variatie staat aan de basis van een grote biodiversiteit. Beheerders als PWN, Landschap Noord-Holland, SBB en De Hooge Weide zorgen samen met het agrarisch natuurbeheer dat die biodiversiteit in stand blijft. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: De Hoep, Castricum*

Landschap

Het Oer-IJ gebied heeft een grote en ook landschappelijke variatie op een relatief kleine oppervlakte. De noord-zuid gerichte opbouw wordt van west naar oost gekenmerkt door kust en duinen, strandwallen en strandvlaktes en veenweidegebieden. De Noordzee vormt de westgrens van het gebied. In het noorden ligt het Alkmaardermeer, een restant van het grote merengebied dat in de middeleeuwen grote delen van Noord-Holland in beslag nam. In het veenweidegebied in het oosten van het Oer-IJ gebied is de eeuwenoude ontginningsgeschiedenis van het grote Hollandveen, dat zich in de middeleeuwen uitstrekte van Noord-Duitsland tot in België, nog goed te lezen. In het zuiden wordt het gebied begrensd door het Noorzeekanaalgebied en de IJpolders, waarin restanten van het voormalige Oer-IJ dat hier afboog en bij Castricum in zee uitmondde. Kronkelende waterlopen in het hart van het gebied duiden op het voormalige estuarium dat hier tot het begin van onze jaartelling aanwezig was. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Fort Krommeniedijk, Huis van Hilde*

Cultureel erfgoed

In dit centrum wordt het verhaal verteld over Cornelis Corneliszoon, de uitvinder van de industriemolens. Ook de vele poldermolens en gemalen die voor de beheersing van de waterstand zorgden en zorgen behoren tot ons erfgoed. Veel dorpen en steden worden nog gedomineerd door oude kerken en kerktorens. In iedere nederzetting is industriële bedrijvigheid aanwezig van de kleinschalige oude stokkenfabriek in Uitgeest tot zware hoogoven en staalfabrieken in het Noorzeekanaalgebied. De geschiedenis van de landbouw valt goed

af te lezen aan de vele stolpboerderijen en de grote melkveehouderijen, maar ook aan de voormalige bollenschuren en moderne kassen die aanwezig zijn. Het duingebied is sinds het begin van de 20ste eeuw ook gebuikt voor centra gericht op ziekenzorg zoals Dijk en Duin in Castricum en Heliomare in Wijk aan Zee. In de zeventiende en achttiende eeuw was het gebied in trek bij rijke stedelingen die er hun buitenplaatsen aanlegden (Scheibeeck, Akerendam, Marquette, Beeckestijn). *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Erfgoedpark De Hoop, Uitgeest*

Militair/strategisch

Noord-Holland boven het IJ is een schiereiland. Een leger dat vanuit het noorden wilde doorstoten naar steden als Amsterdam en Den Haag moest door Holland op z'n smalst. In 1799 vond hierom de Slag bij Castricum plaats en in samenhang daarmee zijn in 1800 door Kraijenhoff de Lunetten van Heemskerk en Beverwijk aangelegd. In de tijd dat het Oer-IJ nog in het landschap aanwezig was stonden er kastelen en burchten langs de oevers zoals Assumburg en Marquette (Heemskerk). In WO II was het duingebied onderdeel van de Atlantik Wall. De vele bunkers en restanten van tankmuren herinneren daar nog aan. In Fort Veldhuis is een luchtoorlog museum gevestigd. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Fort bij Veldhuis, Fort aan de Ham, Fort Krommeniedijk).*

Landbouw

De lagere, nattere (veen)gebieden worden vanouds gebruikt voor de melkveehouderij en de hogere (zand)gronden voor tuinbouw. De belangrijkste producten waren bollen en aardbeien. Veel voormalige tuinbouwgronden zijn inmiddels in gebruik genomen voor de uitbreiding van steden en dorpen. Een laatste restant van de voormalige rijke bollencultuur bevindt zich in Limmen, in Hortus Bulborum, waar jaarlijks 4000 bolbloemen door het publiek bewonderd kunnen worden. Bij Heemskerk is nog een renderend kassengebied aanwezig. Kleinschalige bollenteelt vindt o.a. nog plaats in de Zanderij te Castricum. In de melkveehouderij tekent zich een sterke schaalvergroting af. Het aantal boerenbedrijven neemt af, nog tien procent van de bedrijven die in het midden van de vorige eeuw aanwezig was, is nu nog agrarisch actief. Voormalige boerderijen zijn nu in gebruik als burger woning. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Hortus Bulborum, Limmen*

Water

De Zanddijk tussen Noord Bakkum en Limmen, dateert uit 1105, is aangelegd door de Abdij van Egmond en is de oudst bekende dijk van Noord-Holland. Maar ook andere oude dijken als de Aagtendijk en Korendijk zijn restanten van de eeuwenoude strijd tegen het water. Die strijd wordt nog tot op de dag van vandaag voortgezet om de vele polders droog te houden. Molens, gemalen, sluizen, sloten, weteringen en plassen horen allemaal bij het watersysteem, dat natuurlijk ook gebruikt werd als transportweg en tegenwoordig ook een belangrijke recreatieve functie heeft. De voormalige loop van het Oer-IJ is op de hoogtekartaat nog altijd zichtbaar als een lage meanderende strook, met vele vertakkingen. Klimaatverandering heeft de behoefte aan waterbergingsgebieden doen ontstaan. De duinen zijn een belangrijk drinkwaterwingebied van Noord-Holland. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: De Hoop, Castricum en Gemaal 1879, Akersloot*

Historie van de bevolking/Cultuurhistorie

Uit bodemonderzoek is gebleken dat het duingebied al vroeg bewoond was. Onder het duinzand zijn meerdere bewoningslagen terug te vinden. Terugkerende overstuivingen verdreven mensen uit hun woonplaatsen. Ook de lagere delen (de strandvlaktes en veengebieden) werden in verschillende perioden bewoond. Pas toen het waterniveau redelijk beheerst kon worden, werden deze gebieden permanent bewoonbaar. Vanouds werden de hogere drogere strandwallen en zandige oevers van het Oer-IJ bewoond. Nog altijd liggen de meeste dorpen op de strandwallen. De kern van Castricum ligt in het voormalige mondingsgebied van het Oer-IJ. Het transport ging over water of over de smalle polderdijkjes. Vele oude kerken zijn nog zichtbare monumenten van de religieuze geaardheid van de bevolking. De nabijheid van de zee is voor deze regio altijd een factor van belang geweest (o.a. schelpenvisserij en toerisme). In de vorige eeuw leefden de meeste mensen van de landbouw en waren de dorpen klein. Door de aanleg van het Noordzeekanaal (haven en industrie), de groeiende bevolking in de Randstad en de toegenomen welvaart, nam de bevolking in Midden Kennemerland sterk toe. In de meeste dorpen overtreft het aantal forensen inmiddels het aantal oorspronkelijke inwoners. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Erfgoedpark De Hoop, Uitgeest*

Metropolaan gebied

Het Oer-IJ gebied ligt in de Noordvleugel van de Randstad, het meest dynamische gebied van Nederland. De nieuwe infrastructuur (hoofdwegen, spoorwegen en waterwegen) in het gebied is afgestemd op de bereikbaarheid van de steden. De Noordzeekust en het Alkmaardermeer zijn belangrijk als recreatiegebied voor de stedelijke bevolking. De scheepvaart en havenactiviteiten in het Noordzeekanaalgebied hebben een sterke relatie met de havenstad Amsterdam. Ook het polderland is een recreatief uitloophetgebied voor de stedelijke bevolking. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: Erfgoedpark De Hoop, Uitgeest*

Kunst

De rijke natuur van duinen en polders is al eeuwenlang een inspiratiebron voor kunstenaars, zowel professionals als amateurs. In het aangrenzende Bergen was in het begin van de 20ste eeuw een groep landschapsschilders actief, bekend onder de naam Bergense School. Ook tegenwoordig zijn er nog veel beeldend kunstenaars in de regio actief, hun werk is jaarlijks te bewonderen tijdens zgn. kunstroutes die in verschillende gemeenten in het Oer-IJ gebied worden georganiseerd. Verder zijn er ideeën om een Oer-IJ festival te gaan organiseren. *Bezoekerscentrum bijvoorbeeld: museum Kranenburg, Bergen en museum gemaal 1879, Akersloot*

Atlas van het Oer-IJ

Een Atlas van het Oer-IJ kan bijdragen aan het draagvlak en de bekendheid van het Oer-IJ. Het is een document waarin vooral aan de hand van thematische kaarten en beelden de ontwikkelingsgeschiedenis van het Oer-IJ en het huidige landschap worden weergegeven. Het is de intentie om te komen tot een handelseditie. Voorbeelden zijn: Atlas Amstelland, Limes Atlas, Atlas Nieuwe Hollandse Waterlinie, Polderatlas, etc.

6. Kosten en financiering

Bijgaand presenteren we de begroting voor de St. Oer-IJ 2013/2014 voor de eerste werkzaamheden, kosten en te verwachten inkomsten. In het Plan van Aanpak worden de verschillende geplande activiteiten verder uitgewerkt en voorzien van gedetailleerde kostenramingen.

Uitgaven

Bestuurskosten (1)	3.000
Administratie	1.000
Communicatie (2)	5.000
Fondsenwerving (3)	2.000
Fietsroutes Oer-IJ (4)	3.000
Startnotitie/plan van aanpak (5)	15.000
Onvoorzien	1.000
Totaal	30.000

Inkomsten

Sponsoring (6)	2.000
Participanten (7)	28.000
Totaal	30.000

Toelichting:

1. Bestuur en vergaderkosten en excursie Verenigde Vergadering naar Geopark De Hondsrug
2. Plan maken, website, social media, brochure, persberichten (ondersteuning professioneel bureau)
3. Wervingsplan opstellen, benaderen kansrijke fondsen en bedrijven (professionele ondersteuning)
4. Aanpassen en heruitgave fietsrouteboekje "Over Oer-IJ en Oeverwallen" (32 pag., full colour)
5. Startnotitie/plan van aanpak opstellen met eigen mensen begeleid door professioneel bureau.
6. Eerste 500 is reeds toegezegd
7. Eerste 5.000 is reeds toegezegd

7. Deelnemers

De kernorganisatie van het Initiatief Geopark Oer-IJ i.o. wordt gevormd door de rechtspersoon Stichting Oer-IJ en door de Verenigde Vergadering. Tot deze laatste groep behoren de onderstaande personen die op persoonlijke titel en vanuit hun belangstelling en deskundigheid aan de uitvoering van het initiatief meewerken. Natuurlijk zijn alle deelnemers vanuit een bepaalde interesse betrokken bij het initiatief, onder het kopje 'achtergrond' is in de lijst alleen vermeld welke onderscheidende deskundigheid zij toevoegen. Het aantal deelnemers aan de Verenigde Vergadering neemt nog steeds toe.

Bestuursleden Stichting Oer-IJ

• Aaltje Emmens-Knol	Voorzitter (oud burgemeester)
• Jos Teeuwisse	Secretaris (geograaf)
• Sietze Haringa	Penningmeester (accountant)
• Jan Kuiper	Lid (ecoloog)

Adviseurs

• Rik de Visser	Landschapsarchitect
• Lia Vriend	Landschapsdeskundige

Verenigde Vergadering Geopark Oer IJ i.o.

• Fred Aarsen	Communicatie
• Ingwer Bos	Aardkunde
• Wim Bosman	Geo-archeologie
• Maarten Dijkshoorn	Openbaar bestuur
• Mireille Dosker	Cultuurhistorie
• Jan Fokkens	Openbaar bestuur
• Jaap van Harlingen	Aardkunde
• Jan Heijink	Gemeente
• Ed Huitinga	Ondernemer
• René Marcelis	Gemeente Castricum
• Hidde Posthuma	Natuurbeheer
• Leo van Schoonhoven	Marketing / communicatie
• Piet Veel	Ecoloog
• Rob Veenman	Openbaar bestuur
• Ron van 't Veer	Ecologie
• Willemieke de Waal	Toerisme / recreatie
• Gerard Veldt	Agrarisch ondernemer
• Lia Vriend	Geograaf / Landschapsdeskundige
• Hans van Weenen	Historie / Duurzaamheid
• Ramon van Weenen	Archeologie
• Arie Zonjee	Ondernemer
• Rino Zonneveld	Archeologie

